

Stručni rad

NADOMJESNA I POTPOMOGNUTA KOMUNIKACIJA (NPK)

Nataša Pihler Brumen, prof. def.
Osnovna škola dr. Ljudevita Pivka, Ptuj

Sažetak

Pojam komunikacije danas se pojavljuje u mnogim oblicima. Najčešće se predstavlja spojem dvaju simbola ili osoba. Istovremeno je i oruđe i način sporazumijevanja. Međutim, ako se dogodi da simboli, riječi ili znanje jednoj strani u procesu nisu razumljivi ili ih jedna strana krivo protumači, prekida se takozvani komunikacijski krug i dolazi do nesporazuma.

Ključne riječi: komunikacija, sporazumijevanje

1. Uvod

Komunikacija je motivirana, svjesna aktivnost, kojom želimo postići neki cilj, što znači da prvo moramo privući pozornost sugovornika. Nije bitno kakva je komunikacija, kakva je poruka, nego je li poslana, primljena i koliko je dugo zadržana.

1.1. Što je komunikacija?

Riječ komunikacija dolazi od latinskog glagola *communicare*, što znači raditi nešto zajedno, dijeliti nešto s nekim, priopćivati, prijateljevati, biti u međusobnom odnosu, biti povezan. Riječ *communio* (lat.) znači zajednica, *communis* (lat.) zajedničko, opće, a *communicatio* (lat.) poruka, veza, povezanost.

Komunikacija je jedna od najosnovnijih potreba. Podrazumijeva uspostavljanje kontakata među ljudima, prijenos informacija, utjecaj na bližnjega – učinak komunikacije osoba provjerava povratnom informacijom. To je dakle interakcija koja ne bi bila moguća bez sposobnosti ljudske vrste da komunicira.

Funkcije komunikacije su:

- osobno izražavanje htijenja, potreba, želja, priopćavanje misli, osjećaja, čuvstava
- razmjena informacija
- prijenos znanja
- zadovoljavanje ljudskih društvenih potreba
- traženje odgovora
- mijenjanje ponašanja (kao odgovor na poruku).

Pri komuniciranju čovjek koristi sva osjetila (sluh, vid, opći osjet za kretanje ili kinesteziju, dodir, miris i okus).

Poruka se sastoji od verbalne, fizičke i glasovne stimulacije. Sve tri dimenzije se dekodiraju istovremeno kako bi poruka funkcionirala kao cjelina.

Poruke mogu biti verbalne i neverbalne prirode. Dakle, razlikujemo dva aspekta komunikacije:

- verbalni i
- neverbalni aspekt (Grča-Zidar, 2001.).

2. Što je potpomognuta i nadomjesna komunikacija?

Što znače riječi »nadomjesna«, »potpomognuta« ili »alternativna« komunikacija? Prema Gradovom rječniku, »Augment« znači porast, pojačanje, povećanje, znači pojačanje ili dodavanje nečega nečemu. Na primjer, možemo pojačati govor, dodati mu nešto mimikom lica, gestama ili govorom tijela. »Alternative« znači da možemo odabrati između dvije ili više opcija. Alternativa govoru može uključivati pisanje ili pokazivanje slika, simbola.

Izraz potpomognuta komunikacija govori sam za sebe. To znači potpomaganje prirodne komunikacije s bilo kojim nadomjesnim komunikacijskim sustavom. Često se razmatra za starije osobe s djelomičnim gubitkom govora ili za osobe s teško razumljivim ili iskrivljenim govorom. Nažalost, mnoge osobe koje ne govore ujedno su i teški invalidi i nesposobni za neverbalnu komunikaciju. Za njih su stvoreni posebni oblici nadomjesnog jezika ili govora.

Različiti komunikacijski sustavi već se desetljećima koriste kao načini komunikacije osoba s komunikacijskim poremećajima (od hijeroglifa do znakovnog jezika), no tek od 1970-ih pokušavaju se koristiti komunikacijska pomagala za govornim poremećajima koje imaju sposobnost sluha. Do tada se govoreni jezik smatrao

prirodnim oblikom komunikacije, a nadomjesni oblici su odbacivani s argumentom da onemogućuju stjecanje verbalnih sposobnosti, što se u praksi pokazalo pogrešnim. Međutim, kod upotrebe nadomjesnih komunikacijskih sustava prijeko je potrebno da svi sugovornici korisnika nadomjesne komunikacije tu komunikaciju verbalno prate i na taj način ostave otvorenu mogućnost usvajanja govora kao nositelja značenja. Ako se za nekoga kaže da je »osoba koja ne govori«, to ne znači da je osoba potpuno bez komunikacije. Nitko nije potpuno bez mogućnosti komunikacije (iako su, nažalost, mogući i izuzetci), samo mu je sposobnost govora i razumijevanja lošija ili otežana, pogotovo kada se susreće s ljudima koji ga ne poznaju. Za ljude koji nikada nisu govorili, NPK je važno oruđe za učenje riječi, jezika i njegovih pravila, uključujući govor. Za njih NPK sustav ima habilitacijsko značenje, dakle osposobljava ih za komunikaciju s okolinom, npr. kod težih oblika cerebralne paralize. Za ostale koji su izgubili sposobnost govora zbog bolesti ili ozljede, NPK služi kao alat za nadomjestak govora ili im pomaže da povrate govor. NPK za njih ima rehabilitacijsko značenje. Za neke je NPK sustav samo privremeno rješenje, npr. nakon operacija, nakon prometnih ili radnih nesreća, dok ne povrate govor.

Određeni uvjeti moraju biti ispunjeni za nadomjesne oblike komunikacije:

- na samom početku postavljamo što manje zahtjeva NPK korisniku
- nadomjesni sustav trebao bi biti razvijen u skladu s govorenim jezikom
- svaki sustav treba omogućiti prijelaz na složeniji sustav
- sustav moramo prilagođavati svakom pojedincu u hodu
- moramo znati gdje i zašto će korisnik trebati ili upotrebljavati NPK
- rodbina, učitelji i drugi također moraju poznavati i upotrebljavati sustav te ga upotrebljavati svakodnevno
- rad mora biti kontinuiran
- mora postojati naklonjenost terapeuta ili rođaka prema korisniku NPK-a te prema samom sustavu (Grča-Zidar, 2001.).

3. Zaključak

Komunikacija je sastavni dio života svakog pojedinca. Nitko ne može živjeti bez komunikacije s drugim ljudima. Komuniciranjem otkrivamo svijet u kojem živimo, druge ljude i sebe same. Zato je vrlo važno pojedincu koji ne govori ponuditi sustav nadomjesne komunikacije putem kojeg može izraziti svoje mišljenje, želje, interese, potrebe itd. Osobe koje imaju poteškoća u komunikaciji mogu biti potpuno isključene iz svakodnevnih društvenih interakcija. Frustracije takvih osoba zbog nemogućnosti uspostavljanja međuljudskih odnosa su česte, svakodnevne i mogu dovesti do društveno neprihvatljivog ponašanja.

4. Literatura:

- [1.] DICKERMAN, P.: Toddler talk at School. A Book of Symbolic Displays. Mayer-Johnson Co, 1999.
- [2.] GRČA-ZIDAR, S.: Izbira in urejanje besednjaka z uporabo Minspeak-a. ZUIM, Kamnik, 2000.
- [3.] GRČA-ZIDAR, S.: Nadomestna komunikacija pri ljudeh po kapi in drugih motnjah govora in jezika v starosti. Kakovostna starost IV/1-2 (2001), str. 37-48.
- [4.] JURIŠIĆ, D.B. (2012). Podporna in nadomestna komunikacija. Za nekatere edina možnost. Naš zbornik (str. 3-15)